



GIỚI THIỆU ĐỀ TÀI KHOA HỌC

CHIẾN LƯỢC VÀ CHÍNH SÁCH PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI, HỘI NHẬP QUỐC TẾ CỦA VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH MỚI

CHỦ NHIỆM ĐỀ TÀI: TS TRẦN MAI TRANG

Đề tài khoa học cấp Bộ

Cơ quan chủ trì: Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam

Thời gian nghiên cứu: Năm 2023-2025

Để trở thành quốc gia thu nhập trung bình cao vào năm 2030 (thu nhập bình quân đầu người khoảng 7.500 USD) và thu nhập cao vào năm 2045 (thu nhập bình quân đầu người khoảng 12.000 USD), Việt Nam cần duy trì tốc độ tăng trưởng bền vững dựa trên khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo. Việc nghiên cứu, đánh giá các chiến lược chính sách phát triển kinh tế - xã hội, hội nhập quốc tế của Việt Nam đã được quan tâm và thảo luận nhiều tại các cơ quan chính phủ, diễn đàn, song còn thiếu tính hệ thống và chưa đưa ra đánh giá sâu sắc, kịp thời với những diễn biến nhanh chóng của tình hình chính trị thế giới tác động đến Việt Nam. Trước yêu cầu cấp bách đó, đề tài đã hệ thống hóa và luận giải những tác động của bối cảnh quốc tế mới đến chiến lược chính sách phát triển kinh tế - xã hội, hội nhập quốc tế của Việt Nam bằng những đóng góp cụ thể như sau:

Thứ nhất, hệ thống hóa khung khái niệm đầy đủ về chiến lược, chính sách, mối quan hệ và vai trò của các chiến lược, chính sách trong chu trình quản trị phát triển. Đề tài đã phân biệt rõ giữa chiến lược với tư cách là định hướng dài hạn và chính sách với tư cách là công cụ tổ chức thực hiện các định hướng đó trong thực tiễn. Thông qua việc xác định rõ các vấn đề trung tâm, phân tích nguyên nhân và đề xuất giải pháp cụ thể, đề tài góp phần quan trọng vào việc hoàn thiện khung lý luận, thực tiễn và công cụ đánh giá chính sách quốc gia, bao gồm các tiêu chí: Hiệu quả, hiệu suất, tính phù hợp, tính bền vững, tính thích ứng, tính công bằng và mức độ phối hợp, minh bạch, trách nhiệm giải trình. Việc xây dựng khung đánh giá có hệ thống là một đóng góp có giá trị, cung cấp cơ sở để thực hiện đánh giá toàn diện trong các chương tiếp theo. Đồng thời, đề tài xác định rõ tầm quan trọng của việc xem xét các yếu tố chuyển đổi xanh, chuyển đổi số và bối cảnh địa chính trị mới trong việc thực hiện các chiến lược, chính sách quốc gia.

Qua tổng hợp phân tích kinh nghiệm của Trung Quốc, Hàn Quốc và Singapore, nhóm nghiên cứu khẳng định, không có một mô hình duy nhất nào phù hợp cho mọi quốc gia trong việc phát triển kinh tế - xã hội. Mỗi quốc gia cần điều chỉnh chiến lược phù hợp với bối cảnh riêng của mình, học hỏi từ thành công và thất bại của những quốc gia khác. Việc cân bằng giữa tăng trưởng kinh tế với phúc lợi xã hội và bền vững môi trường là điều cần thiết, song cũng mang lại nhiều thách thức. Khả năng thích ứng và linh hoạt trong chính sách là yếu tố then chốt để duy trì sự

phát triển bền vững trong dài hạn, đặc biệt trong bối cảnh toàn cầu hóa và khủng hoảng hiện nay.

Thứ hai, đánh giá thực trạng thực hiện chiến lược và chính sách phát triển kinh tế - xã hội, hội nhập quốc tế từ giai đoạn 2021-2024, là giai đoạn mở đầu Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 2021-2030 và cũng là giai đoạn chịu tác động sâu sắc của đại dịch Covid-19, khủng hoảng chuỗi cung ứng toàn cầu, và những thay đổi mang tính bước ngoặt như chuyển đổi số, biến đổi khí hậu, xung đột Nga - Ukraine, cạnh tranh Mỹ - Trung. Đề tài đã sử dụng hệ thống chỉ tiêu thống kê, các báo cáo chuyên ngành và kết quả khảo sát để đánh giá 5 trụ cột chính, gồm: 1) Tăng trưởng và chuyển đổi cơ cấu kinh tế; 2) Hội nhập quốc tế; 3) Phát triển nguồn nhân lực; 4) Khoa học công nghệ và đổi mới sáng tạo; 5) Phát triển bền vững và bao trùm. Qua đó, đề tài chỉ ra rằng, mặc dù có những kết quả tích cực về phục hồi tăng trưởng, tăng trưởng xuất khẩu, phát triển giáo dục và khởi nghiệp sáng tạo nhưng Việt Nam vẫn đang đối diện với nhiều thách thức như: Tăng trưởng chưa thực sự bền vững, năng suất lao động thấp, khoảng cách vùng miền lớn và thiếu đồng bộ thể chế. Các phân tích về đầu vào, đầu ra, kết quả và tác động cũng cho thấy những hạn chế trong việc phân bổ nguồn lực, hiệu quả điều phối thực hiện chính sách và chậm cải cách thể chế. Bên cạnh đó, kết quả nghiên cứu nhấn mạnh vai trò của các yếu tố mới như chuyển đổi xanh và kinh tế tuần hoàn chưa được lồng ghép đầy đủ vào hệ thống chính sách hiện nay.

Thứ ba, tập trung vào phân tích nguyên nhân, bài học kinh nghiệm và đề xuất hệ thống giải pháp, chính sách nhằm nâng cao chất lượng thực hiện chiến lược phát triển kinh tế - xã hội trong bối cảnh mới. Chỉ rõ 3 nhóm nguyên nhân dẫn đến hạn chế, đó là: 1) Thể chế chính sách thiếu thống nhất và chưa cập nhật bối cảnh mới; năng lực tổ chức thực thi còn yếu, nhất là ở cấp cơ sở; 2) Thiếu cơ chế phối hợp liên ngành, liên cấp; và 3) Nguồn lực phân bổ chưa theo hướng hiệu quả và công bằng. Ngoài ra, hệ thống giám sát, đánh giá chính sách chưa phát huy tốt vai trò phản hồi chiến lược. Kết quả nghiên cứu cũng chỉ ra những nguyên nhân chủ quan như năng lực thể chế và đổi mới sáng tạo còn hạn chế, thiếu chủ động trong điều chỉnh chính sách cho phù hợp với các yêu cầu mới của hội nhập quốc tế và phát triển bền vững. Đề tài phân tích về sự thiếu đồng bộ và thống nhất giữa các công cụ chiến lược ở tầm quốc gia với chính sách triển khai ở cấp ngành và địa phương, chỉ ra sự chưa rõ ràng về vai trò giữa các cấp Trung ương và địa phương trong thực hiện chính sách, dẫn tới tình trạng cục bộ và thiếu sự thống nhất trong quản lý điều hành.

Đề tài cũng đã tích hợp các yếu tố chuyển đổi số, chuyển đổi xanh và kinh tế tuần hoàn vào quá trình phân tích, đánh giá. Điều này cho thấy, tư duy chính sách đang chuyển dần từ tiếp cận mục tiêu đơn ngành sang tiếp cận tích hợp đa mục tiêu - một yêu cầu bắt buộc trong bối cảnh toàn cầu hóa và phát triển bền vững. Trên cơ sở đó, nhóm nghiên cứu đề xuất một hệ thống các giải pháp đồng bộ, bao gồm: Hoàn thiện thể chế chính sách phù hợp với bối cảnh mới; tăng cường năng lực quản trị nhà nước; đẩy mạnh phân cấp, phân quyền gắn với cơ chế giám sát và giải trình; và tăng cường huy động, sử dụng hiệu quả các nguồn lực cho thực hiện chiến lược. Bên cạnh đó, đề tài đã có các kiến nghị cụ thể đối với Chính phủ, Quốc hội, doanh nghiệp, tổ chức xã hội và các cơ sở đào tạo, nghiên cứu nhằm thúc đẩy thực thi các chính sách một cách hiệu quả, công bằng và thích ứng ■

NGUYỄN DIỆP giới thiệu